

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Kemény István*Cím: *Múzeumkörös emléke*Forrás: *Pesti Napló*

Osztályozás

Tárgy

Hely

Idő

Személy

92

Riedl Frigyes

"1938"

Bn

1938 III. 4

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz)

Múzeumkörös emléke

Írta: Kemény István

Kedvenc bolyongásom közben a »pesti Szajnaparton«, a Múzeum körút egymasmellé sorakozó antikvárium-tengetegekben vékonyka füzet állított, sőt döbentett meg legutóbb. Kezembe került egy mostanában megjelent doktori értekezés, amelynek szerzője Riedl Frigyes alakjának megrajzolásával jutott át a doktori szigorlat nagy akadályán. Riedl Frigyes, mint disszertáció »tárgya« — amikor még kísérteties elevenéggel élnek fennem az egyetemi Riedl-órák emlékei: ebben a pillanatban kegyetlen őszinteséggel megéreztem, hogy amióta Riedl Frigyes elment, nemcsak egy irodalmi korszak záródott le, hanem a magam életének egyik — talán legszebb — fejezete is. Irodalomtörténétét kezd valni, ami nem is olyan régen legszemélyesebb élménynek számított: különös érzés ez és nem éppen szívet vídító... Kissé mehökkenne, kissé tanácstalanul forgatni kezdtem a fiatal kolléga dolgozatát — felejthetetlen, kedves reminiscenciák elevenedtek meg közben — és egyszerre csak szíven ütött egy mondat, a maga természetes, de minden egykori Riedl-tanítvány számára szentségtörésként hangzó megállapításával: A mai, elfogulatlan szemlélő — mondja — értetlenül és fájékozatlanul áll a hívek, barátok és tanítványok Riedl-kultusza előtt.

Az érthetetlen Riedl-kultusz... Persze: hogyan is lehet ezt megmagyarázni annak, aki számára Riedl Frigyes neve többé már nem élmény, hanem irodalomtörténeti adat. Aki nem tudja, hogy Riedl jelentőségét nem szabad, de nem is lehet az általa írt tudományos munkák súlyával lemérni, Riedlnél az atmoszféra volt fontos, amely egyszerűen betöltötte a termet, amikor a professzor elfoglalta helyét a katedrán és játékos-tréfás pillantása végigfutott a tömött padosorokon. Ezt az atmoszférát nem kellett megteremtteni, önmagától teremtődött ez meg — és időtállóan bizonyult. Jóval túlélve azt, akinek a nevéhez fűződik, elkísérve pályájukon az egykori Riedl-tanítványok szétszóródott seregét.

*

Riedl Frigyes, a tanár... Amikor Gyulai Pál tanszékét a budapesti egyetemen elfoglalta, a magyar irodalomtörténeti szeminárium ügyszólván egyik napról a másikra a felnövő új tudósgeneráció központjává vált. Teadélutánokra és teaestélyekre gyűjtötte itt össze női és férfi hallgatóit Riedl és ezeken az összejöveteleken minden elválasztóvonal elmosódott tanár és tanítvány között. Riedl teát kedves, meleg szalonná varázsolták a bölcsészeti fakultás kopár épületének kopár szobáit, ezek a teák a nagy Párizs-áhitozások napjainban hidat vertek a Duna és a Szajna, a budapesti egyetem és a Sorbonne közé, ezek a teák sok sze-

gény diák és diákleány szürke életébe loptak színt és egy kevés langyos, parfómös levegőt. Riedl — ha kicsiben is — fel akarta eleveníteni a híres francia irodalmi szalónok emlékét; másnak — sem előtte, sem utána — nem sikerült volna ez a merész kísérlet.

De felejthetetlenek maradtak az előadási órák is. Az egyetemen mindig Riedlnek volt legtöbb hallgatója és más szakosok, sőt nem egyetemi hallgatók is nagy számban töltötték meg a padokat. Nem is szólvá arról, hogy a hallgatóság soraiban éveken keresztül megmaradt a diplomával újjakra bocsátott fiatal tanárok nagyrésze is. Tudták, hogy amiről a híres, elsőemeleti, XI-ik tanteremben beszél egy kedves öregúr, azt semmiféle könyvben nem lehet megtalálni.

Még Riedl Frigyes könyvében sem. Mert sok nagy, szép és fontos munkatervet forgatott eszében, vázlatosan ki is dolgozott közülök jónéhányat, a keretek kitöltésével azonban — az Arany Jánosról szóló nagyszerű könyvtől eltekintve — mindvégig adós maradt. Az élő szót fontosabbnak tartotta, mint aholt betűt. Mintha érezte volna, hogy a szavak is fennmaradnak, hiszen egyik generáció a másiknak közvetíti őket. Riedl nemcsak irodalomtörténetet tanított az irodalomtörténeti katedrán, hanem nézni és látni tudást, humanizmust, tanári etikát és esztétikai-morális világképet is. Vajjon adott-e valaha tanár többet tanítványainak?

Ami pedig szűkebb studiumát illeti: Riedl volt az első egyetemi professzor, aki az új magyar irodalmat bevitte a konzervatív falak közé. Előtte a magyar irodalom Jókaival, Petőfivel, Arany Já-

nossal végződött és senki sem akádt, aki a még élő írók munkáiról véleményt mert volna kockáztatni. Riedl is tisztán látta a feladat nagy nehézségeit. Estéknél együtt vacsorázom a szigeten Hercze Ferencel és így kissé szokatlan feladat elé állít a vele való foglalkozás: így kezdte híres előadássorozatát, amely közben azután mindenre és mindenkire ráterelődött a szó. Érezte, hogy úttörő munkára vállalkozott, de azt is, hogy ezt a munkát kivüle senki sem végezheti el. Egy alkalommal, már nagy betegen, panaszkodott, hogy hivatalos tudományunk nem foglalkozik kellőképpen az élő írókkal. *En Ady Endréről is tartottam előadást* — mondotta nem leplezett elégtétellel. *De mégis szemrehányást tesztek magamnak, mert sokkal előbb kellett volna ezt megtennem.*

Az élettel egyébként is mindig fenntartotta a kapcsolatot. Figyelemmel kísérte a legmodernebb irodalmi irányokat és ha valahol biztató tehetőséget látott, magához hívta, elbeszélgetett vele és igyekezett minél alaposabban megismerni. Aligha van az újabb írói és kritikuskárdának olyan tagja, aki nem őrzi szívében egy-egy ilyen intím kettősben eltöltött délután felejthetetlen emlékét. És ezeknek a délutánoknak volt legalább olyan hatásuk, mintha Riedl megírta volna azt a magyar irodalomtörténetet, amelynek nyomait szinte minden írásában felfedezhetjük. **De azért kár,**

végzetesen nagy kár, hogy ez a munka nem született meg. Mert Riedl Frigyes irodalomtörtérete valahogyan »más« lett volna, mint a többi. Milyen fájdalmas elgondolni: ezt a »mást« most már senki sem írja meg.)

*

Riedl, az ember... Mintha most is látnám, amint hanyag járásával, félrecsapott kalapban, nyitott kabátban, rója végig az Andrássy utat és eszi egyik forró gesztenyét a másik után. Örök gyermek volt: mosolyában, ötleteiben, életében egyaránt. Apját, Riedl Szendét, korán veszítette el. Itt maradt édesanyjával, akinek ekkor megfogadta, hogy sohasem hagyja el Igeretéhez hű is maradt. Ötven-hosszú éven keresztül éltek azután együtt megható, idillikus egyetértésben. »Mein Fritz« az öreg hölgy szeméfenye volt; még a nyakkendőjét is mindig ő kötötte meg.

Gyermek volt abban is, ahogyan sok mindent nem értett meg abból, ami körülötte történt: gazdasági válságot, inflációt, pénzfelértékelést... Nem is gondolt arra, hogy az általános nélkülözéssel fel lehetne venni a harcot, hogy talán volna mód (és valljuk be: jogcím is) kivételes elbánás megszerzésére. *A láthatár egyre sötétül — írja egyik levelében. A drágaság napról napra fojtogatóbb, a nyomor nőtől nő, a fizetés alig elegendő kenyérre.* Magyar egyetemi tanár az Ur 1921-es esztendejében...

Fűtés hiányában egész napokat töltött a konyhában, anyja mellett. Amikor pedig a néni 1921 januárjában meghalt, a nagy gyermek egyszerre mindenkitől elhagyatva érezte magát a világ sódrában. Szeme, amely oly tisztán látott mindig a tudomány nagy és kényes problémáiban — emlékezzünk csak arra: hogyan leplezte le Thaly Kálmán jóhiszemű kurucköltészet-hamisítását és hogyan segítette a nyilvánosság elé Szekfü Gyula Rákóczi-könyvét — tisztán látta a magyar holnap nagy sorskérdéseit is. »Az iszony és a gyűlölet napjaiban is« — amint a háborút nevezte — hangosan hirdette az emberiség szellemi szolidaritását, majd híven az örök humanizmushoz, értetlenül nézett maga körül akkor is, amikor a tudományok szolgálatára emelt épületeken belül csaptak magasra a szenvedélyek hullámai.

Azután elment anyja után, a néni temetését alig néhány hónappal élve túl. A tanév utolsó szemináriumi összejövetelén még beszédet mondott, teli melanchólikus, búcsúzni készülő szavakkal. A beszéd végén elképzelte: hogyan jön össze ismét a társaság húsz év múlva és akkor talán eszébe jut valakinek, hogy volt egyszer egy öreg ember — hogy is hívták? *Már nem tudják a nevét.*

Nemsokára letelik a húsz év. A múzeumkörúti tantermekből kiöregedett, egykori szemináriumi gárda változatlan bússággal őrzi Riedl Frigyes tanításának, boldogabb idők féltett örökségének emlékét. Azt, amit most »érthetetlen Riedl-kultusznak« kezdenek emlegetni.